

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO UKŁADU RURALISTYCZNEGO

3. Miejscowość

1519

MIELNO

1. Nazwa:

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI MIELNO

2. Czas powstania

XII wiek

4. Adres

nr ewidencyjny działki

nr księgi wieczystej

11. Materiały graficzne

5. Przynależność administracyjna

województwo: **lubuskie**

powiat: **krośnieński**

gmina: **wiejska Gubin**

6. Współrzędne geograficzne:

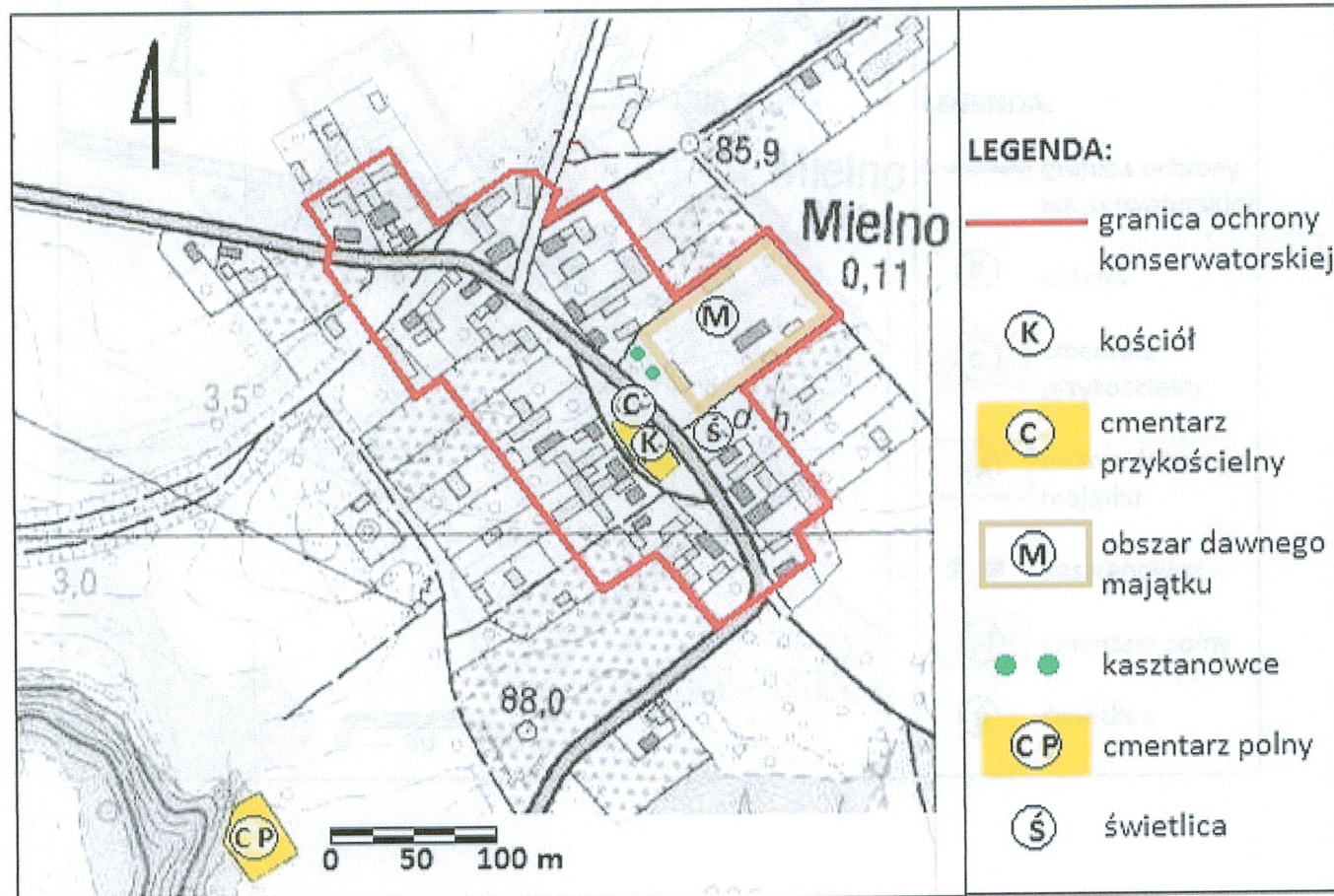
51°48'03"N 14°39'24"E

7. Poprzednie nazwy miejscowości: łąż. Malin
1449 - Malyn 1716-1760 - Mohlen
1557 - Mallin 1768 - Mechlen
1562 - Maehlen 1840 - 1945 - Mehlen
1698-1725 - Möhlen

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

10. Formy ochrony

Badania archeologiczne tego rejonu potwierdzają jego zasiedlenie już w okresie wczesnodziejowym. Osadnictwu na tym terenie sprzyjały urodzajne gleby. Prawdopodobnie obszar ten - osadniczego skupiska w wioskach Nysy i dolnej Lubszy – objął burgward niemczański. Na początku XIII w. został on podzielony pomiędzy klasztor benedyktynek z Gubina i cystersów ze Starosiedla (a następnie z Neuzelle). Historia samej wsi nie jest bogato udokumentowana. Prawdopodobnie należała do klasztoru gubińskiego (być może najpierw benedyktynek, które w XIII wieku, według niektórych badaczy miały przejść do cysterek). Wymieniana jest wśród ich dóbr w roku 1158 i ponownie w roku 1411. Do klasztoru wieś należała aż do jego sekularyzacji w roku 1542. W roku 1599 zakupiona została przez Nicolausa von Maren. Później jako właściciel wymieniany jest Nicol von Wiedebach (posiada on także Węgliny, Wielotów i Kummerlitz). Kolejnym wspominanym przez źródła właścicielem tych miejscowości jest hrabina Löwenschild. Następnie przechodzą one w ręce pułkownika Reboldena. Potem jako właściciel wymieniany jest Georg Christoph von Burgsdorff (ur. 1673 r.). Wskazywany jest także ród von Lindenau. Źródła z roku 1748 potwierdzają majątek rycerski w miejscowości. W XVIII wieku Mielno wchodzi w skład dóbr rodu von Brühl.

W roku 1822 Mielno określane jest jako szlachecka wieś z folwarkiem. Gmina podlega pod urząd w Węglinach, kościół należy do parafii w Strzegowie. Wskazywanych jest 139 wiernych. Do miejscowości należy młyn wodny (gdzie mieszka 6 osób uczęszczających do kościoła). W 1838 roku wieś zamieszkuje 9 rolników, 4 zagrodników, bednarz, właściciel wyszynku, młynarz wodnego młyna i 6 chałupników. W roku 1840 ponownie podano, że Mielno to wieś z folwarkiem i młynem wodnym (prawdopodobnie znajdował się on na południe od miejscowości). We wsi istniało wówczas 30 domów mieszkalnych a ludność liczyła 166 osób. Wskazywany jest majątek rycerski (szlachecki) należący do Friedricha Stephana Grafa von Brühl z Brodów.

c.d. załącznik numer 1

Lokalizacja:

Wieś oddalona około 17 km na południe od Gubina, około kilometra od granicy polsko – niemieckiej biegnącej po Nysie Łużyckiej, na skrzyżowaniu dróg z Brzozowa do Janiszowic i ze Strzegowa do Suchodołu (Brodów). Miejscowość położona na zboczu Mieleńskiego Lasu, w dolinie Nysy, na płaskim terenie osłoniętym lasami.

Układ przestrzenny i jego ewolucja:

Wieś wykształcona jako owalnica zapewne już we wczesnym okresie. Charakterystycznym i zachowanym jej elementem jest centralnie położony owalny plac, na którym (w okresie późniejszym) ulokowano kościół - dominantę architektoniczną i wysokościową miejscowości. Wokół niego rozwinęły się drogi, przy których powstały równoległe położone względem siebie parcele zabudowane zagrodami wielobudynkowymi. Odrębnym elementem układu przestrzennego jest zagospodarowanie majątku (*Gut*), położonego po stronie północnej owalnego placu, które pochodzi z końca XVIII wieku i XIX wieku. Wieś w XIX – wieku rozbudowano również w stronę północno – zachodnią (przy rozwidleniu dróg).

Stanowiska archeologiczne:

W rejonie miejscowości zarejestrowano jedno stanowisko archeologiczne - średniowieczne (obszar AZP 64-06/32) zlokalizowane na południowy – wschód od miejscowości.

Granice historyczne układu i granice ochrony konserwatorskiej:

Historyczny układ ruralistyczny Mielna obejmuje obszar owalnicy z jej XIX – wiecznym rozwinięciem. Ochroną konserwatorską należy objąć całość terenu zabudowanego miejscowości (oznaczony na załączniku graficznym), z wyjątkiem pojedynczych zagród oddalonych od zwartej zabudowy wsi (położonej przy drodze prowadzącej w kierunku północno – wschodnim oraz drodze w kierunku południowo - zachodnim), z wyłączeniem pojedynczych budynków na zapleczach parceli, oddalonych od zagród.

Charakterystyka zabudowy:

Zabudowa mieszkalna wsi ma charakter zagrodowy. Budynki, ustawione zarówno szczytowo jak i kalenicowo, mają proste bryły, głównie jedno- , sporadycznie dwukondygnacyjne. Elewacje budynków są zróżnicowane – tynkowane jak i ceglane, o prostym detalu. Dachy dwuspadowe. Zabudowa pochodzi w przewadze z końca XIX i 1 ćw. XX wieku. Zachowane są obiekty konstrukcji szkieletowej. Odrębną zabudowę ma obszar dawnego majątku. Tutaj zaobserwować można obiekty wcześniejsze – np. XVIII – wieczne, kryte dachami naczółkowymi, pozbawione dekoracyjnego detalu architektonicznego.

Elementy funkcjonalne wsi:

Kościół – położony na placu w centrum wsi, w jego północno – wschodniej części; datowany na rok 1892, neogotycki; ceglany, jednonawowy, z apsydą od strony wschodniej i wieżą od zachodniej; pierwotnie ewangelicki, obecnie rzymsko – katolicki, pośw. 23.05.1946 r., filialny, p.w. św. Franciszka z Asyżu; numer rejestru zabytków: L-376/A, decyzja wcz. z dnia 05.03.2010 r (wpisany wraz z cmentarzem, ogrodzeniem, bramą i murem, jako „zespół dawnego kościoła ewangelickiego”).

Cmentarz przykościelny – zlokalizowany na placu w centrum wsi, w jego północno – wschodniej części; założony w II połowie XIX wieku, ewangelicki; ogólna powierzchnia 0,4 ha; po 1945 nieużytkowany; zachowane pojedyncze nagrobki, część płyt nagrobnych umieszczona w murze okalającym cmentarz; numer rejestru zabytków: L-376/A, decyzja wcz. z dnia 05.03.2010 r (wpisany wraz z kościołem, ogrodzeniem, bramą i murem, jako „zespół dawnego kościoła ewangelickiego”).

c.d. załącznik numer 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne własność klasztorna, majątek szlachecki,	17. Użytkowanie obecne wieś sołecka
18. Stan zachowania Historyczny układ ruralistyczny wsi Mielno – owalnicy o nieznaczej XIX-wiecznej rozbudowie planu – jest zachowany i czytelny. Na położonym w centrum miejscowości owalnym placu, na wyniesieniu, utrzymana jest w dobrym stanie dominanta architektoniczna miejscowości – kościół. Układ zubaża niepełne zachowanie jego istotnego elementu – tj. folwarku, który dawniej tworzył rozplanowaną przestrzennie grupę budynków, wyodrębnioną w przestrzeni wsi. Obecnie zachowane budynki nie stanowią już spójnego zespołu, ich stan zachowania nie jest zadowalający, ponadto obszar ten został podzielony na odrębne działki geodezyjne. Nowe elementy zabudowy są nieliczne: świetlica wiejska oraz zunifikowana zabudowa gospodarcza. Świetlica położona tuż przy głównym placu poprzez niedostosowanie formą i stylistyką do zabudowy wsi negatywnie wpływa na jej wartości estetyczne. Zunifikowana zabudowa gospodarcza zlokalizowana jest poza wsią. Zabudowa zagrodowa zachowała swój charakter w zakresie gabarytów i rozplanowania. Część budynków posiadających walory zabytkowe została w ubiegłych latach przekształcona (głównie poprzez wymianę stolarki, docieplenia, likwidację detalu). Większość obiektów posiada pokrycie dachowe o historycznym charakterze. Pojedyncze budynki gospodarcze rozebrane lub w ruinie. Historyczne ogrodzenia zagród zachowane sporadycznie. Cmentarz przykościelny zachowany w postaci kilku wolnostojących nagrobków. Część płyt nagrobnych wmurowana w ogrodzenie placu przykościelnego. Starodrzew znacząco zubożony. Cmentarz leśny (poza obszarem wsi) w złym stanie zachowania. Jego obszar jest zarośnięty, nagrobki porożrzucane i poniszczone, ale można odczytać jego zasięg i układ.		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie Największe zagrożenie dla walorów układu ruralistycznego wsi Mielno stanowią postępujące ubytki w zabudowie, zwłaszcza w obrębie folwarku. Pomimo dokumentacji i identyfikacji jego poszczególnych elementów, w ubiegłych latach doszło do rozbiórki niektórych obiektów a zachowane budynki nie znajdują się w dobrym stanie. Zagrożenie stanowią również remonty zatracające autentyczność historycznych obiektów (docieplenia elewacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, likwidacja ceramicznych pokryć dachowych) a także likwidacja charakterystycznych dla tego rejonu wsi ogrodzeń poszczególnych zagród i ich wypieranie przez współczesne, niedopowiadające charakterem rozwiązania materiałowe. Do głównych postulatów konserwatorskich należy przede wszystkim wykonanie dokumentacji konserwatorskiej folwarku w Mielnie, waloryzacja jego zachowanych elementów i wskazanie ewentualnych obiektów do objęcia ochroną konserwatorską. W zakresie zabudowy zagrodowej wsi należy utrzymać jej charakter – podjąć działania mające na celu zachowanie budynków gospodarczych i uzupełnianie o nową zabudowę gospodarczą nawiązującą charakterem do tradycji regionu. Ważne jest utrzymanie gabarytów zabudowy wsi, jej formy i geometrii dachów. Postuluje się wprowadzanie dachów dwuspadowych (też naczółkowych), jak również kształtowanie ewentualnych nowych gospodarstw w sposób nawiązujący do kompozycji historycznych parceli. Koniecznie należy przekształcić dysharmonizujący budynek świetlicy wiejskiej wzniesiony przy placu w centrum miejscowości. W dokumentach planistycznych wprowadzić zakazy dotyczące stosowania materiałów obcych stylistycznie oraz agresywnych kolorystyk, jak również w zakresie utrzymania detalu architektonicznego.	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Bibliografia

- *Allgemeines Archiv für die Geschichtskunde des preussischen Staates*, red. Leopold Ledebur, Tom 4, Berlin, Poznań, Bromberg 1831.
- *Diplomatische Nachrichten adelicher Familien, als derer... Betreffend Herausgegeben*, red. A. W. B. von Uechtritz, Lipsk 1792.
- Ellerholz P., Lodemann H., Wedell H., *General – Adressbuch der Ritterguts – und Gutsbesitzer im Deutschen Reiche, I. Das Königreich Preussen. I. Lieferung Die Provinz Brandenburg*, Berlin 1897
- Fischer J., Ch., *Unterthänige Dancksagung für die von Sr. Excellenz und Gnaden, Dem Hoch-Wohlgebohrnen Herrn, Herrn George Christoph von Burgsdorff, Herrn auf Oegeln, Mehlen, Kummeltz [et]c. Sr. Hoch-Fürstl Durchl. zu Sachsen Merseburg Hochbestalten Ober-Amts-Rath und Consistorial-Directore des Margraffthums Niederlausitz [et]c. In verflossenen Jahre gantzbesonders erhaltener Gnade Am Ersten Tage des 1730ten Jahres öffentlich bezeigt und abgestattet*, 1730.
- Fiszka ewidencyjna wsi (Archiwum WUOZ Zielona Góra)
- Hertius J. N., Hertius J. J., *Responsa et consilia, cum deductionibus nonnullis continens decisiones facultatis iuridicae nomine ad integra acta elaboratas et variorum casum...*, Frankfurt nad Menem 1730.

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

tekst Małgorzata Szymańska – Dereń, 30.07.2015 r. *h. Szm*

plany, rysunki Małgorzata Szymańska – Dereń, 30.07.2015 r. *h. Szm*

fotografie Małgorzata Szymańska – Dereń, 30.07.2015 r. *h. Szm*

26. Załączniki:

Nr 1 – ciąg dalszy pkt 12, 13, 23, ikonografia, opis ikonografii i zdjęć

Nr 2, 3 - zdjęcia

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ**Nr 1**

1. Miejscowość	MIELNO	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI MIELNO	6. Zawartość załącznika: dalszy ciąg pkt 12, 13, 23 ikonografia, opis ikonografii i zdjęć
2. Gmina	Gubin		
3. Powiat	krośnieński		
4. Województwo	lubuskie		

c.d. pkt 12

Sprawy sądowe rozstrzygano w Brodach. Kościół podlegał pod dzielnicę parafialną w Strzegowie. W roku 1848 potwierdzone jest ponownie istnienie folwarku a także młyna. Podobnie jak w wielu wsiach regionu i w Mielnie istniały winnice. W roku 1852 odnotowano 5,26 mórg winnic należących do właścicieli majątku i 2,164 mórg winnic chłopskich.

W statystykach z roku 1879 wskazano, że pola uprawne zajmują 113,62 ha, łąki 17,87 ha, lasy 434,03 ha, wody 6,89 ha. Łącznie całość obejmowała powierzchnię 603,62 ha. Dochód netto z majątku wynosił 3529,58 Marek. Właścicielem był hrabia von Brühl. Właściwa miejscowo pocztą mieściła się w Forst (przez Mielno prowadził trakt pocztowy z Gubina do Forst), Także w Forst znajdował się dworzec kolei żelaznej. Starszym komornikiem był Eduard Wirsich.

W roku 1895 wieś zamieszkiwało 163 mieszkańców a jej powierzchnia wynosiła 3.365 km². W roku 1910 – naliczono 155 mieszkańców, w 1925 – 197, przy wskazaniu 52 gospodarstw domowych. W 1931 roku powierzchnię miejscowości oszacowano na 9.337 km². Dwa lata później w roku 1933 podano, iż wieś zamieszkuje 167 osób. Liczba ta nie zmieniła się w roku 1939. W okresie tym Gmina Mielno podlegała pod podlegała pod okręg urzędowy Węgliny (do 1816 przypisany do Saksonii a potem do Nowej Marchii), tam również mieścił się właściwy urząd stanu cywilnego. Sąd grodzki mieścił się w Brodach. Dzielnica parafialna nadal była w Strzegowie.

W trakcie działań wojennych został zniszczony znajdujący się w rejonie Mielna most na Nysie Łużyckiej. Po zakończeniu II wojny światowej miejscowość została przyłączona do Polski, jako część tzw. Ziem Odzyskanych. Uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1945 roku obszary te zostały przyłączone do województwa poznańskiego. 28 lipca 1945 utworzono powiat gubiński w granicach części dawnego powiatu Guben. Był to tzw. III okręg administracyjny Pomorze Zachodnie. 25.09.1945 roku obszar ten, jako należący do powiatu gubińskiego podlegała administracji wojewody poznańskiego, do którego została przyłączona z dniem 28.06.1946 roku. 28.06.1950 powołano województwo zielonogórskie, do którego włączono powiat gubiński.

W lipcu 1945 roku zorganizowano w Mielnie komendanturę wojskową, podległą od listopada 1945 do 1947 pod 6. Komendę Odcinka Sękowice.

W roku 1949 przeprowadzono regulację gruntów. Mierniczym był Władysław Machlowski. Obszar ogólny obliczono na 931 ha, do majątku należało 211 ha, glebę określono jako piaszczystą klasy III. Osiedlonych w miejscowości było wówczas 28 rodzin (25 pełnorolnych, 1 rzemieślnicza, 2 pracownicze).

Oficjalnie nazwa miejscowości „Mielno” obowiązuje oficjalnie od wejścia w życie rozporządzenia Ministrów: Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych z dnia 9 grudnia 1947 roku o przywróceniu i ustaleniu nazw miejscowości (Monitor Polski nr 14, 719. 55 z 1948 roku – powiat gubiński).

W roku 2011 miejscowość zamieszkiwało 98 mieszkańców, w 2013 roku – 95.

c.d. pkt 13

Obszar dawnego majątku – zlokalizowany po po stronie północnej owalnego placu; z okresu XVIII – XIX wieku, znacząco zubożony rozbiórkami po roku 1945; w jego obrębie m.in. dom nr 6 z końca XVIII wieku wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1308 decyzją wcz z dnia 28.09.1964 roku.

Trafostacja – położona za zabudowaniami wsi, od strony południowej, na uboczu; z końca XIX wieku.

Cmentarz leśny – położony na południowy – zachód od zabudowań (dz. nr ewid. 41/4); czas powstania – nieokreślony, prawdop. XIX wiek; o powierzchni 2574 m²; ewangelicki; po roku 1945 nieużytkowany.

Krzyż – usytuowany po stronie północnej placu kościelnego; współczesny; drewniany.

Świątlica wiejska – położona po północno – wschodniej stronie placu kościelnego, współczesna.

Zieleń – nie tworzy w obrębie miejscowości zwartych kompleksów bądź alei, wyróżniają się dwa kasztany flankujące wejście na obszar dawnego majątku od strony wsi.

Drogi – o zróżnicowanych nawierzchniach: główne drogi o nawierzchni z kostki granitowej i utwardzone gruntowe, fragmentarycznie bitumiczne i ze szlaki, ponadto gruntowe i wydepty.

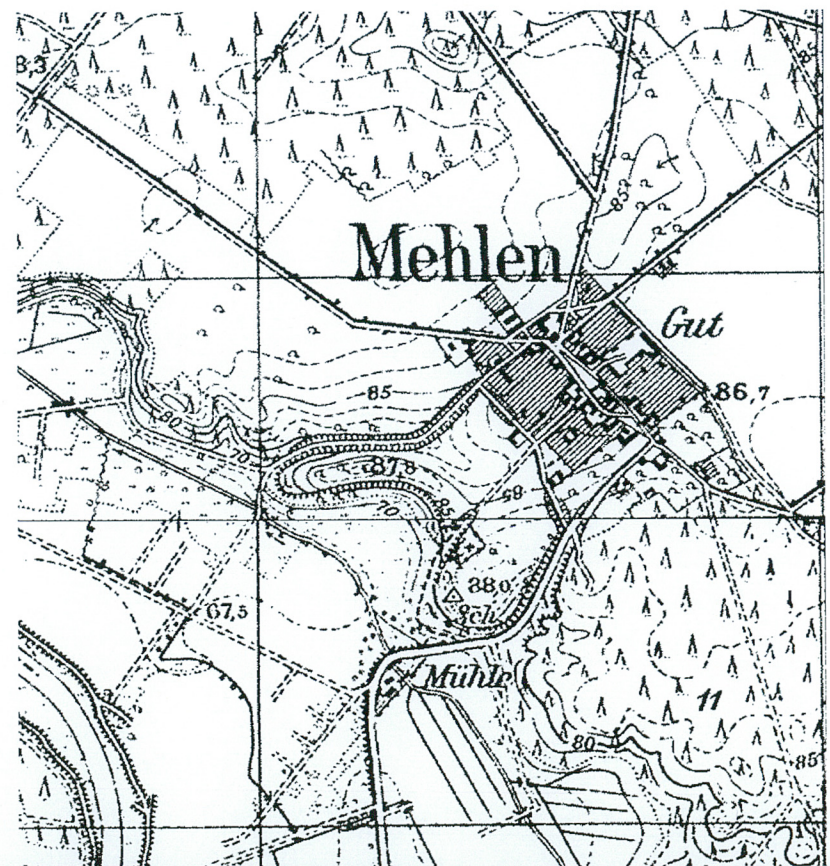
Ogrodzenia – zróżnicowane: zarówno murowane, pełne jak też w całości drewniane, sztachetowe, część ogrodzeń o charakterze współczesnym - z siatki stalowej, z prefabrykowanych przęseł z metaloplastyki oraz przęseł betonowych.

c.d. pkt 23

- Karta cmentarza - Mielno cmentarz przykościelny (1987 r., Archiwum WUOZ)
- Lehmann R., *Historisches Ortslexikon für die Niederlausitz Band 2. Die Kreis Cottbus, Spremberg, Guben und Sorau*. 2011.
- Lukas – Janowska E., *Metryki wsi gubińskich* [w:] Zeszyty Gubińskie, Zeszyt 5, Gubin 1999 r, s. 19-32.
- Muszyński J. *Krosno Odrzańskie. Przeszłość i teraźniejszość*, Warszawa – Poznań 1972.
- Traczyk Z., *Ziemia Gubińska 1939-1949...*, Gubin 2011.
- *Neues topographisch – statistisch – geographisches Wörterbuch des preussischen Staats*, Tom 3, red. Aleksander August Mützell, Leopold King, Halle 1822 r.
- *Studia nad początkami miast* Studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad środkową Odrą i Dolną Wartą (województwo zielonogórskie) Tom II Dolny Śląsk, Łużyce, praca zbiorowa pod red. Z. Kaczmarczyka, A. Wędzkiego, Zielona Góra 1970.
- *Topographisch-statistische Uebersicht des Regierungsbezirks Frankfurt a. d. O.*, Frankfurt a. d. O. 1844 r.

Spis ikonografii i zdjęć:

1. Fragment mapy - Mestissblatt – rok 1936.
2. Wjazd na teren dawnego folwarku od strony południowo – zachodniej.
3. Kościół - widok od strony północnej.
4. Świątelnia wiejska – w tle widok na dawną zabudowę folwarczną.
5. Zabudowa wsi na krańcach południowo – wschodnich.
6. Wnętrze wsi – widok z krańców południowych w stronę północno – zachodnią.
7. Zaplecze zabudowy od strony południowo – zachodniej.
8. Panorama wsi od strony południowo – zachodniej.
9. Trafostacja (położona poza zabudowaniami wsi).
10. Budynek gospodarczy w części północno - zachodniej wsi, przy drodze lokalnej prowadzącej w stronę południową.
11. Budynek wielorodzinny położony przy rozwidleniu dróg w części północno – zachodniej wsi.
12. Cmentarz leśny (położony poza wsią).
13. Obszar owalnicy widziany od strony północno – zachodniej.
14. Ogrodzenie placu przykościelnego z wmurowanymi płytami nagrobnymi.
15. Zabudowa dawnego folwarku – widok od strony kościoła.
16. Dom mieszkalny na obszarze owalnicy, przy placu przy kościelnym.

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 2

1. Miejscowość	MIELNO	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI MIELNO	6. Zawartość załącznika: zdjęcia
2. Gmina	Gubin		
3. Powiat	krośnieński		
4. Województwo	lubuskie		

2

3

4

5

Ms

6

7

8

9

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 3

1. Miejscowość	MIELNO	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI MIELNO	6. Zawartość załącznika: zdjęcia
2. Gmina	Gubin		
3. Powiat	krośnieński		
4. Województwo	lubuskie		

10

11

12

13

Msgr

Opracowanie załącznika: 30.07.2015 r.
mgr Małgorzata Szymańska - Dereń

14

15

16